

Извештај

о ревизији правилности пословања Културног центра
„Пећинци“ Пећинци у делу који се односи на преузимање
обавеза изнад одобрених апропријација, спровођење
поступака јавних набавки и расходе за запослене
за 2017. годину

Број 400-1729-2/2018-04

Београд, 4. децембар 2018. године

Мисија

Државна ревизорска институција Народној скупштини, грађанима и другим заинтересованим странама на свим нивоима власти пружа разумно уверавање о томе како се управља и како се користе јавна средства и доприноси унапређивању финансијског управљања, као и одговорности, транспарентности и интегритета носилаца јавних функција.

Насловна слика преузета са странице <http://www.pecinci.org>

Зашто смо спровели ову ревизију?

У периоду од 2011. до 2017. године Сектор за ревизију буџета локалних власти спровео је 178 ревизија консолидованих финансијских извештаја завршног рачуна буџета и 234 ревизија саставних делова финансијских извештаја, што је укупно 412 спроведених ревизија.

Код највећег дела локалних власти откривене су неправилности које се односе на преузимање обавеза, јавне набавке и обрачун и исплату плата.

Иако су донесеним буџетом утврђене апропријације за одређене намене у одређеном износу и у одређеној години, ревизијом њиховог пословања утврдили смо да је веома често долазило до преузимања обавеза изнад додељених апропријација. То је неправилност која се најчешће јавља у пословању локалних власти и има највеће износе неправилности.

Свака локална власт планира и спроводи поступке јавних набавки. Међутим, утврдили смо да постоје набавке за које се издвајају значајна јавна средства а које нису ни планиране нити се спроводио било какав поступак сходно важећим прописима или, ако се спроводио неки од поступака јавних набавки он је често био непотпун, погрешан и неодговарајући у смислу примене прописаних процедура.

Иако су плате у јавном сектору умањене и ограничене веома често код локалних власти смо у досадашњим ревизијама утврдили да су примењиване погрешне основице а посебно погрешни коефицијенти и додатне стимулације.

Шта смо препоручили?

Руководству општине Пећинци смо дали девет препорука, и то:

- да обавезе преузимају највише до износа одобрене апропријације;
- да обавезе преузимају и расходе и издатке извршавају у складу са одредбама Закона о јавним набавкама и
- да расходе за запослене обрачунавају и исплаћују у складу са законским прописима.

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години преузео обавезе у износу од најмање 1,6 милиона динара изнад одобрених апропријација; преузео обавезе или извршио исплату за набавку, добара услуга и радова у износу од најмање 1,96 милиона динара супротно Закону о јавним набавкама и исплатио најмање 1,01 милиона динара запосленима више од дозвољеног износа.

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у току 2017. године преузео обавезе по рачунима преко апропријације.

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је по спроведеним поступцима јавних набавки закључио уговоре на основу понуда које не садрже структуру цене са спецификацијом услуга, јединичним ценама и утврђеним количинама које се набављају. Културни центар „Пећинци“ Пећинци је набављао услуге без спроведеног поступка јавне набавке.

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у току 2017. године извршио расходе запосленима применом погрешно утврђених основица, погрешно обрачунатих накнада за споразумни престанак радног односа и јубиларних награда, што није у складу са законским прописима.

САДРЖАЈ

I НАЛАЗИ И ЗАКЉУЧЦИ	7
1. ПРЕУЗИМАЊЕ ОБАВЕЗА ИЗНАД АПРОПРИЈАЦИЈА	7
1.1. Преузимање обавеза изнад апропријација из извора 01 ..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци је на дан 31.12.2017. године преузео веће обавезе у односу на одобрене апропријације у износу од 1,4 милиона динара из извора 01</i>	7
1.2. Преузимање обавеза изнад апропријација из осталих извора..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци је на дан 31.12.2017. године преузео веће обавезе у односу на одобрене апропријације у износу од 249 хиљада динара из осталих извора</i>	7
2. СПРОВОЂЕЊЕ ПОСТУПАКА ЈАВНИХ НАБАВКИ	7
2.1. Планирање јавних набавки ..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци донео је акт којим се ближе уређује поступак јавне набавке унутар наручиоца, као и план јавних набавки за 2017. годину.</i>	7
2.2. Извршавање расхода без спроведеног поступка јавне набавке у периоду 1.1.-31.12.2017. године ..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години исплатио најмање 210 хиљада динара без спроведеног поступка јавне набавке</i>	8
2.3. Спровођење поступака јавних набавки за период 1.1.-31.12.2017. године..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години закључио уговоре укупне вредности преко 1,75 милиона динара који нису у складу са Законом о јавним набавкама</i>	8
3. РАСХОДИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ	8
3.1. Број запослених у односу на прописе ..... <i>Број ангажованих лица код Културног центра „Пећинци“ Пећинци на дан 31.12.2017. године није био у складу са прописаним бројем</i>	8
3.2. Обрачун и исплата плата, додатака и накнада запослених и социјалних доприноса на терет послодавца..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години исплатила више 188 хиљада динара за плате, социјалне доприносе на терет послодавца и привременог умањења плата што није у складу са законским прописима</i>	9
3.3. Обрачун и исплата социјалних давања запосленима ..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци у 2017. години новчане накнаде није исплатио у складу са законским прописима у износу од 215 хиљада динара</i>	9
3.5. Обрачун и исплата накнада за долазак и одлазак са посла..... <i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци у 2017. години није вршио обрачун и исплату накнаде трошкова превоза на посао и са посла у складу са законским прописима</i>	9

3.6. Обрачун и исплата јубиларних награда и осталих посебних расхода.....	9
<i>Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години исплатио 610 хиљаде динара за јубиларне награде запосленима обрачунатих применом погрешне основице и за запослене који нису имали право у тој години што није у складу са законским прописима .....</i>	<i>9</i>
II ПРЕПОРУКЕ	10
III ЗАХТЕВ ЗА ДОСТАВУ ОДАЗИВНОГ ИЗВЕШТАЈА	11
IV КАРАКТЕРИСТИКЕ РЕВИЗИЈЕ	13
1. Предмет ревизије.....	13
2. Ревидирани период пословања	13
3. Информације о субјекту ревизије	13
4. Обим ревизије, ограничења у погледу обима.....	14
5. Критеријуми.....	14
6. Методологија рада	15
7. Стандарди ревизије примењени у ревизији.....	15
V ПРИЛОГ 1 – ПРЕУЗИМАЊЕ ОБАВЕЗА ИЗНАД ОДОБРЕНЕ АПРОПРИЈАЦИЈЕ	16
VI ПРИЛОГ 2 – СПРОВОЂЕЊЕ ПОСТУПАКА ЈАВНИХ НАБАВКИ	17
VII ПРИЛОГ 3 – РАСХОДИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ.....	20
VIII ПРИЛОГ 4 – СЛУЧАЈНИ НАЛАЗИ.....	24

I НАЛАЗИ И ЗАКЉУЧЦИ

1. ПРЕУЗИМАЊЕ ОБАВЕЗА ИЗНАД АПРОПРИЈАЦИЈА

1.1. Преузимање обавеза изнад апропријација из извора 01

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је на дан 31.12.2017. године преузео веће обавезе у односу на одобрене апропријације у износу од 1,4 милиона динара из извора 01

✗ Културни центар „Пећинци“ Пећинци је на дан 31.12.2017. године преузео обавезе у износу од **1.407** хиљада динара изнад одобрене апропријације (извор 01) :

у 000 динара

ИЗНОС	Екон. класифик.	Програмска класификација
592	421000	Функционисање локалних установа културе
815	423000	Функционисање локалних установа културе

(Препорука број 1)

1.2. Преузимање обавеза изнад апропријација из осталих извора

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је на дан 31.12.2017. године преузео веће обавезе у односу на одобрене апропријације у износу од 249 хиљада динара из осталих извора

✗ Културни центар „Пећинци“ Пећинци је на дан 31.12.2017. године преузео обавезе у износу од 249 хиљада динара изнад одобрене апропријације (остали извори) :

у 000 динара

ИЗНОС	Екон. класифик.	Програмска класификација
216	423000	Функционисање локалних установа културе
33	426000	Функционисање локалних установа културе

(Препорука број 2)

Детаљнији подаци о наведеним неправилностима садржани су у Прилогу 1 овог извештаја.

2. СПРОВОЂЕЊЕ ПОСТУПАКА ЈАВНИХ НАБАВКИ

2.1. Планирање јавних набавки

Културни центар „Пећинци“ Пећинци донео је акт којим се ближе уређује поступак јавне набавке унутар наручиоца, као и план јавних набавки за 2017. годину.

✓ Културни центар „Пећинци“ Пећинци донео је акт којим се ближе уређује поступак јавне набавке унутар наручиоца, као и план јавних набавки за 2017. годину.

2.2. Извршавање расхода без спроведеног поступка јавне набавке у периоду 1.1.-31.12.2017. године

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години исплатио најмање 210 хиљада динара без спроведеног поступка јавне набавке	✗ Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години преузео обавезу и извршио плаћања у износу од 210 хиљада динара за набавку услуга одржавања хигијене и чистоће објекта и друге услуге Културног центра Пећинци без спроведеног поступка јавне набавке. (Препорука број 3)

2.3. Спровођење поступака јавних набавки за период 1.1.-31.12.2017. године

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години закључио уговоре укупне вредности преко 1,75 милиона динара који нису у складу са Законом о јавним набавкама	✗ Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години спровео један поступак јавне набавке вредности преко 1.749 хиљаде динара који није у складу са Законом о јавним набавкама..

Табела број 1: Преглед утврђених неправилности код спровођења поступака јавних набавки – Културни центар

Назив набавке	Утврђене неправилности	Вредност набавке (у 000 динара)
Набавка услуга припремања и сервисирања хране и техничког одржавања објекта у ПУ „Влада Обрадовић Камени“ Пећинци	1. Закључен је уговор на основу понуде која садржи укупну вредност за извршење целокупне набавке без структуре цене која би садржала конкретне услуге, јединичне цене и утврђене количине које се набављају; 2. У поступку јавне набавке мале вредности позвано је само једно лице уместо најмање три лица	1.749
Укупно		1.749

(Препорука број 4)

Детаљнији подаци о наведеним неправилностима садржани су у Прилогу 2 овог извештаја.

3. РАСХОДИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ

3.1. Број запослених у односу на прописе

Број ангажованих лица код Културног центра „Пећинци“ Пећинци на дан 31.12.2017. године није био у складу са прописаним бројем	✗ Културни центар „Пећинци“ Пећинци је на дан 31.12.2017. године имао три ангажованих лица који су изнад Законом дозвољеног броја. (Препорука број 5)

3.2. Обрачун и исплата плата, додатака и накнада запослених и социјалних доприноса на терет послодавца

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години исплатила више 188 хиљада динара за плате, социјалне доприносе на терет послодавца и привременог умањења плата што није у складу са законским прописима

✗ Културни центар „Пећинци“ Пећинци је применом веће основице од прописане извршио обрачун и исплату плата, доприноса за социјално осигурање и привременог умањења плата у већем износу од укупно 188 хиљада динара, што није у складу са законским прописима.

(Препорука број 6)

3.3. Обрачун и исплата социјалних давања запосленима

Културни центар „Пећинци“ Пећинци у 2017. години новчане накнаде није исплатио у складу са законским прописима у износу од 215 хиљада динара

✗ Културни центар „Пећинци“ Пећинци је погрешном применом бруто зараде као основице уместо нето накнаде више исплатио износ од 215 хиљада динара по основу новчане накнаде за споразумни престанак радног односа.

(Препорука број 7)

3.5. Обрачун и исплата накнада за долазак и одлазак са посла

Културни центар „Пећинци“ Пећинци у 2017. години није вршио обрачун и исплату накнаде трошкова превоза на посао и са посла у складу са законским прописима

НЕПРАВИЛНО

✗
• Културни центар - примена погрешног неопорезивог износа и не коришћење сразмерног дела неопорезивог износа у складу са данима provedеним на раду

(Препорука број 8)

3.6. Обрачун и исплата јубиларних награда и осталих посебних расхода

Културни центар „Пећинци“ Пећинци је у 2017. години исплатио 610 хиљаде динара за јубиларне награде запосленима обрачунатих применом погрешне основице и за запослене који нису имали право у тој години што није у складу са законским прописима

Културни центар Пећинци

39 хиљада динара за једног запосленог - као основицу коришћена бруто просечна зарада по запосленом у Републици Србији уместо нето просечне зараде

571 хиљада динара за троје запослених - признато право на јубиларну награду које није стечено у 2017. години

(Препорука број 9)

Детаљнији подаци о наведеним неправилностима садржани су у Прилогу 3 овог извештаја.

II ПРЕПОРУКЕ

Препорука број 1:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да расходе и издатке извршавају и обавезе преузимају највише до износа одобрене апропријације (Прилог 1 – Препорука број 1.1);

Препорука број 2:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да локалном органу надлежном за финансије поднесе захтев за повећање апропријације из осталих извора (Прилог 2 – Препорука број 1.2);

Препорука број 3:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да обавезе преузимају и расходе и издатке извршавају након спроведеног поступка јавне набавке у складу са Законом о јавним набавкама (Прилог 2 – тачка 2- Препорука број 2);

Препорука број 4:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да спровођење поступка јавних набавки врше у складу са одредбама Закона о јавним набавкама (Прилог 2 – тачка 3 - Препорука број 3.);

Препорука број 5:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да број запослених ускладе са максималним бројем запослених одређеним Законом (Прилог 3 - тачка 2 - Препорука број 4. и Прилог 2 - тачка 3 - Препорука број 3.13.);

Препорука број 6:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да обрачун и исплату плате врше на основу основица утврђених у складу са прописима и стварног броја сати проведених на раду а накнаде плате према броју сати за време коришћења годишњег одмора; да се обављање прековременог рада врши до осам сати недељно на основу издатог налога, а плаћање врши на основу поднетог захтева и извештаја о прековременом раду и да ангажовање запослених врше према условима утврђеним актом о систематизацији радних места (Прилог 3 - тачка 3 - Препорука број 5.);

Препорука број 7:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да обрачун новчане накнаде за споразумни престанак радног односа врше применом прописане основице (Прилог 3 - тачка 4 - Препорука број 6.);

Препорука број 8:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да обрачун и исплату накнаде трошкова превоза на посао и са посла врше на основу цене месечне карте превозника за дане када су запослени долазили на посао уз коришћење исправаног неопорезивог износа који ће примењивати сразмерно данима проведеном на раду (Прилог 3 – тачка 5 - Препорука број 7.);

Препорука број 9:

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да право на исплату јубиларне награде утврђују за запослене који су то право стекли у складу са прописима а приликом обрачуна користе прописану основицу (Прилог 3 – тачка 6 - Препорука број 8.).

III ЗАХТЕВ ЗА ДОСТАВУ ОДАЗИВНОГ ИЗВЕШТАЈА

Културни центар „Пећинци“ Пећинци за 2017. годину је, на основу члана 40. став 1. Закона о Државној ревизорској институцији, дужна да поднесе Државној ревизорској институцији писани извештај о отклањању откритих неправилности (одазивни извештај) у року од 90 дана, почев од наредног дана од дана уручења овог извештаја.

Одазивни извештај мора да садржи:

- 1) навођење ревизије, на коју се он односи;
- 2) кратак опис неправилности у пословању, које су откривене ревизијом;
- 3) приказивање мера исправљања.

Мере исправљања су мере које субјект ревизије предузима да би отклонио неправилности у свом пословању или мере за умањење ризика од појављивања одређене неправилности у свом будућем пословању за чије предузимање субјект ревизије мора поднети уз одазивни извештај одговарајуће доказе.

Културни центар „Пећинци“ Пећинци мора у одазивном извештају исказати да је предузела мере исправљања на отклањању откритих неправилности, које су наведене у налазима и закључцима у ревизији правилности пословања, за које је шире објашњење дато у прилозима 1 - 4 уз Извештај о ревизији правилности пословања Културног центра „Пећинци“ Пећинци за 2017. годину у делу који се односи на преузимање обавеза изнад одобрених апропријација, спровођење поступака јавних набавки и расходе за запослене.

На основу члана 40. став 2. Закона о Државној ревизорској институцији, одазивни извештај је јавна исправа која је потписана и оверена печатом од стране одговорног лица субјекта ревизије.

Државна ревизорска институција ће оценити веродостојност одазивног извештаја, тј. провериће истинитости навода о мерама исправљања, предузетим од стране субјекта ревизије, подносиоца одазивног извештаја. У случају потребе извршиће се и провера веродостојности одазивног извештаја. Такође, извршиће се и оцена да ли су мере исправљања исказане у одазивном извештају задовољавајуће.

Сагласно члану 57. став 1. тачка 3) Закона о Државној ревизорској институцији, ако субјект ревизије у чијем су пословању биле откривене неправилности, не поднесе у прописаном року Институцији одазивни извештај, против одговорног лица субјекта ревизије поднеће се захтев за покретање прекршајног поступка.

Ако се оцени да одазивни извештај не указује да су откривене неправилности отклоњене на задовољавајући начин, сматра се да субјект ревизије крши обавезу доброг пословања. Ако се ради о незадовољавајућем отклањању значајне неправилности, сматра се да постоји тежи облик кршења обавезе доброг пословања. У овим случајевима Државна ревизорска институција је овлашћена да предузима мере сагласно члану 40. ст. 7. до 13. Закона о Државној ревизорској институцији.

Генерални државни ревизор

др Душко Пејовић

IV КАРАКТЕРИСТИКЕ РЕВИЗИЈЕ

Ревизија је спроведена на основу члана Закона о Државној ревизорској институцији, Програма ревизије за 2018. годину и Закључка број 400-1729-2/2018-04 од 11. септембра 2018. године.

1. Предмет ревизије

Предмет ревизије је правилност пословања Културног центра „Пећинци“ Пећинци, Слободана Бајића бр. 1, Пећинци које се односи на: 1) преузимање обавеза изнад одобрених апропријација, 2) спровођење поступака јавних набавки и 3) расходе за запослене (плате, додаци и накнаде запосленима, социјални доприноси на терет послодавца, накнаде у натури, социјална давања запосленима, накнаде трошкова за запослене и награде запосленима и остали посебни расходи).

2. Ревидирани период пословања

Ревизијом је обухваћено пословање субјекта ревизије у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2017. године.

3. Информације о субјекту ревизије

Културни центар „Пећинци“ – Пећинци је основан Одлуком о оснивању Скупштине Пећинци број 011-8/92 од 08.04.1992. године са седиштем у улици Слободана Бајића број 1, у Пећинцима.

Делатност Културног центра усмерена је на културно-уметничку, образовну, приказивачку и галеријску активност. Ово усмерење се пре свега огледа у раду са децом школског узраста и омладином у оквиру уметничког аматеризма. Кроз дугогодишњи рад Културни центар је нарочито развио и унапредио следеће секције:

- **Драмска секција** - рад се одвија у две групе: у једној су чланови млађег узраста, а у другој су средњошколци и одрасли. Од оснивања до данас, драмска секција је имала запажене резултате, а нарочито у неколико последњих година када је створен завидан глумачки кадар у обе групе.
- **Музичка секција** је годинама била препознатљива по раду тамбурашког оркестра који је на многим такмичењима и концертима одушевљавао публику. Кроз рад ове секције деца развијају љубав према музици, уче се разумевању музике као и музичком изражавању и интерпретацији на клавиру и хармоници.
- **Фолклорна секција** годинама окупља највећи број чланова од најмлађих до ветерана. Кроз дугогодишњи рад су створене нераскидиве културне везе и пријатељства са културним центрима и фолклорно-уметничким друштвима из наше земље и иностранства.
- **Литерарна секција** као најмлађа по стажу ни по чему не заостаје од предходних, јер је веома брзо окупила младе таленте за писану реч. Ова млађарија (ученици до осмог разреда основне школе) је за предходне три године добила десетак награда за своје писање учествујући на престижним фестивалима и конкурсима као што су: "Невенев фестивал" у Банатском селу, "Дечји песнички маратхон" у Суботици, "Фестивал хумора" у Лазаревцу и други.

Културни центар може да допуни, прошири или промени своју делатност ако су за то испуњени услови предвиђени законом. Одлуку доноси Управни одбор Културног центра уз сагласност оснивача. Органи управљања су директор, Управни одбор и Надзорни одбор. Културни центар „Пећинци“ – Пећинци на дан 31.12.2017. године имао је једно именовано и четири запослена лица.

4. Обим ревизије, ограничења у погледу обима

У складу са ISSAI 4000 – Стандард за ревизију правилности пословања и са усвојеним приступом у Државној ревизорској институцији прибавили смо довољно адекватних и поузданих доказа за давање закључка да ли је предмет ревизије у складу, по свим материјално значајним питањима са применљивим критеријумима.

Спровели смо адекватне ревизорске поступке да би добили уверавање у разумној мери да ли су активности, финансијске трансакције, информације и одлуке у вези са преузимањем обавеза изнад одобрених апропријација, спровођењем поступака јавних набавки и расходима за запослене, извршене у складу са законом, другим прописима, датим овлашћењима, и за планиране сврхе. Ови поступци укључују и процену ризика од материјално значајне неусклађености са прописима.

На основу процене ризика утврђено је да је ради остваривања циљева ревизије потребно спровести ревизију правилности пословања у делу који се односи на преузимање обавеза изнад одобрених апропријација, спровођење поступака јавних набавки и расходе за запослене код свих директних и индиректних корисника буџетских средстава општине Пећинци.

Приликом спровођења ревизије није било ограничења у погледу обима.

5. Критеријуми

- Закона о буџетском систему,
- Закона о буџету Републике Србије за 2017. годину,
- Закон о раду,
- Закон о платама у државним органима и јавним службама,
- Закон о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору,
- Закон о порезу на доходак грађана,
- Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање,
- Закона о јавним набавкама,
- Закон о култури,
- Уредба о буџетском рачуноводству,
- Уредба о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама,
- Уредба о накнади трошкова и отпремнин државних службеника и намештеника,
- Посебни колективни уговор за установе културе чији је оснивач Република Србија, Аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе,
- Интерна акта субјекта ревизије.

РЕВИЗОРСКА ПИТАЊА:

1. Да ли је Културни центар „Пећинци“ Пећинци (у даљем тексту Културни центар) преузео обавезе највише до висине одобрене апропријације?
2. Да ли је Културни центар извршио набавку добара, услуга и радова без спроведеног поступка јавне набавке, који је био обавезан по закону?

3. Да ли је Културни центар јавне набавке планирао, спровео и закључио уговоре у складу са Законом о јавним набавкама, и да ли је извршио расходе и издатке у 2017. години по уговорима, који су закључени у складу са Законом о јавним набавкама?
4. Да ли је број запослених на неодређено и одређено радно време код Културног центра у складу са прописима?
5. Да ли је Културни центар вршио обрачун и исплату плата, додатака и накнада запослених и социјалних доприноса на терет послодавца у складу са законским прописима?
6. Да ли је Културни центар вршио обрачун и исплату социјалних давања запосленима (помоћи и отпремнине) у складу са прописима?
7. Да ли је Културни центар вршио обрачун и исплату накнада трошкова за долазак и одлазак са посла само за оне дане када су запослени радили?
8. Да ли је Културни центар вршио обрачун и исплату јубиларних награда у складу са прописима?

6. Методологија рада

У вршењу ове ревизије спровели смо следеће поступке:

- 1) Инспекцијски рад који укључује преглед евиденција и документације;
- 2) Испитивање који укључује тражење информација од релевантних лица;
- 3) Поновно израчунавање које се састоји од провере математичке тачности докумената и евиденција;
- 4) Тест кључних контрола укључује тестирање контрола које је поставило руководство како би смањило ризик од неправилности;

Након добијања довољних и одговарајућих доказа за оцену предмета ревизије састали смо се са руководиоцима директних и индиректних корисница буџетских средстава општине Пећинци како бисмо их упознали са прелиминарним налазима и закључцима ревизије, потврдили тачност чињеница и добили одговоре и коментаре одговорних лица.

7. Стандарди ревизије примењени у ревизији

Ревизија је извршена у складу са ИССАИ 100 „Фундаментални принципи ревизије јавног сектора“ ИССАИ 400 „Фундаментални принципи ревизије правилности пословања“ и ИССАИ 4000 „Стандард за ревизију правилности пословања“.

V ПРИЛОГ 1 – ПРЕУЗИМАЊЕ ОБАВЕЗА ИЗНАД ОДОБРЕНЕ АПРОПРИЈАЦИЈЕ

Табела број 2. Преглед извршења и преузимања обавеза по апропријацијама

Група конта	Програмска активност/пројекат	Извор	Укупна апропријација	Извршење	Износ неизвршене апропријације	Износ обавеза по рачунима/ обрачуну	Разлика
421	Функционисање локалних установа културе	01	3.472.245	3.471.245	1.000	592.742	-591.742
423	Функционисање локалних установа културе	01	4.100.388	4.100.388	0	815.063	-815.063
УКУПНО							-1.406.805
423	Функционисање локалних установа културе	остали	50.000	266.396	-216.396	0	-216.396
426	Функционисање локалних установа културе	остали		33.383	-33.383	0	-33.383
УКУПНО							-249.779

На основу презентованих података о преузетим обавезама, утврђено је следеће:

- Културни центар „Пећинци“ Пећинци је преузео обавезе веће у односу на одобрене апропријације у укупном износу од 1.406.805 динара из средстава буџета (извор 01) и то: (1) 591.742 динара, економска класификација 421 – Стални трошкови, програмска класификација – Функционисање локалних установа културе, по рачунима из 2015., 2016. и 2017. године и (2) 815.063 динара, економска класификација 423 – Услуге по уговору, програмска класификација – Функционисање локалних установа културе, по рачунима из 2016. и 2017. године, што није у складу са чланом 54. став 1. Закона о буџетском систему;
- Културни центар „Пећинци“ - Пећинци је извршио расходе веће од одобрених апропријација у укупном износу од 249.779 динара из осталих извора и то: (1) 216.396 динара, економска класификација 423 – Услуге по уговору, програмска класификација – Функционисање локалних установа културе и (2) 33.383 динара, економска класификација 426 – Материјал, програмска класификација – Функционисање локалних установа културе, а да није поднео захтев за повећање наведених апропријација, што није у складу са чланом 61. став 8. Закона о буџетском систему.

Препорука број 1

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да: 1) извршавају расходе и издатке и преузимају обавезе у оквиру одобрених апропријација; 2) надлежном органу подносе захтеве за повећање апропријација из осталих извора.

VI ПРИЛОГ 2 – СПРОВОЂЕЊЕ ПОСТУПАКА ЈАВНИХ НАБАВКИ

1. Планирање јавних набавки

1) **Културни центар „Пећинци“ - Пећинци.** Културни центар донео је Правилник о ближем уређивању поступка јавне набавке број 51/2014 од 28.02.2014. године, којим се ближе уређује процедура планирања набавки, спровођење поступака јавних набавки и извршење уговора унутар Културног центра.

Планирани поступци јавних набавки и укупна процењена вредност планираних поступака у 2017. години индиректног корисника Културни центар дати су у Табели 3.

Табела број 3. Планирани поступци јавних набавки – Културни центар у 2017. години

Врста поступка	Број поступака	Вредност поступака
Јавне набавке мале вредности	4	4.217.000
Отворени поступак јавне набавке	-	-
Укупно планираних поступака	11	4.217.000

2. Преузимање обавеза и извршавање расхода и издатака без спроведеног поступка јавне набавке

На основу извршене ревизије узорковане документације утврђено је да је Културни центар извршио плаћање у износу од 209.796 динара Агенцији за чишћење објеката и услуге „Доца“ Шимановци по издатим рачунима на основу закљученог Уговора број 01/3/2017 од 04.01.2017. године за набавку услуга одржавања хигијене и чистоће објекта и друге услуге Културног центра Пећинци без спроведеног поступка јавне набавке, што није у складу са чланом 31. и 39. Закона о јавним набавкама и чланом 56. Закона о буџетском систему.

Препорука број 2

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да обавезе преузимају и расходе и издатке извршавају на основу спроведеног поступка јавне набавке.

3. Спровођење поступака јавних набавки

Спроведени поступци јавних набавки и вредност закључених уговора по спроведеним поступцима у 2017. години индиректног корисника Културног центра „Пећинци“ – Пећинци дати су у Табели 4.

Табела број 4. Спроведени поступци јавних набавки – Културни центар „Пећинци“ – Пећинци у 2017. години

Врста поступка	Број поступака	Вредност закључених уговора (без ПДВ)	Вредност закључених уговора (са ПДВ)
Јавне набавке мале вредности	1	1.749.000	1.749.000
Укупно планираних поступака	1	1.749.000	1.749.000

3.1) Јавне набавке мале вредности

3.1.1) Набавка услуга одржавања хигијене и чистоће објеката и друге услуге Културног центра „Пећинци“ Пећинци број 31/2017

Редни број набавке из Плана јавних набавки	1.2.1	Врста предмета	услуге
Процењена вредност	1.750.000 динара	Уговорена вредност без ПДВ	1.749.000 динара
Број понуда	Једна		
Критеријум за оцењивање понуда	Најнижа понуђена цена		
Одлука о додели уговора	број 51/2017 од 24.02.2017. године		
Додела уговора о јавној набавци	Уговор број 10-1/2017 закључен је 28.02.2017. године са понуђачем Агенција за чишћење објеката и услуге „Доца“ Пр Шимановци		

Увидом у Конкурсну документацију утврђено је да Културни центар није извршио набавку услуга одржавања хигијене и чистоће објеката и друге услуге већ набавку ангажовања три лица са осмочасовним радним временом пет дана у недељи, и то:

- ✚ два извршиоца – помоћни радник
- ✚ један извршиоц – организатор музичког програма.

За сва лица одређени су услови по основу школске спреме, као и спецификација послова у којој је између осталог наведено да ће обављати и остале послове по налогу директора установе. Такође, укупна цена набавке није добијена на основу података о конкретним услугама које су наведене као предмет набавке (услуге чишћења), утврђених количина и јединичних цена услуга, већ у висини бруто зараде за сваког извршиоца увећане за остале зависне трошкове на месечном нивоу, и то за сваки месец у току трајања уговора (од 01.03 до 31.12.2017. године).

Дана 29.06.2017. године закључен је Анекс уговора из разлога што је Агенција за чишћење објеката и услуге „Доца“ Пр Шимановци постала обвезник ПДВ, те је анексом уговорен износ са ПДВ за преостали период.

На основу извршене ревизије узорковане документације утврђене су следеће неправилности:

- Културни центар је закључио Уговор број 10-1/2017 од 28.02.2017. године са Агенцијом за чишћење објеката и услуге „Доца“ Пр Шимановци у вредности 1.749.000 динара без ПДВ за набавку услуга одржавања хигијене и чистоће објеката и друге услуге Културног центра „Пећинци“ Пећинци, на основу понуде која садржи укупну вредност за извршење целокупне набавке сачињене на основу висине бруто зараде за сваког извршиоца увећане за остале зависне трошкове на месечном нивоу, односно без структуре цене која би садржала конкретне услуге које се набављају, утврђене количине и јединичне цене услуга, што није су складу са чланом 6. Правилника о обавезним елементима конкурсне документације у поступцима јавних набавки, чланом 61. Закона о јавним набавкама и чланом 57. Закона о буџетском систему;
- Културни центар је као наручилац у поступку јавне набавке мале вредности позвао само Агенцију за чишћење објеката и услуге „Доца“ Пр Шимановци уместо најмање три лица, што није у складу са чланом 39. став 5. Закона о јавним набавкама;
- Културни центар је спровођењем јавне набавке услуга одржавања хигијене и чистоће објеката и других услуга и закључењем два Уговора са Агенцијом за чишћење објеката и услуге „Доца“ Пр Шимановци уствари извршио ангажовање три лица (два извршиоца – помоћни радник и један извршилац – организатор музичког програма) са осмочасовним радним временом пет дана у недељи током целе 2017. године, што није у

складу са чланом 2. Одлуке о максималном броју запослених на неодређено време у систему локалне самоуправе општине Пећинци и чланом и 10. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору.

Препорука број 3

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да: 1) да уговоре закључују на основу понуде која садржи структуру цене са спецификацијом услуга, јединичним ценама и утврђеним количинама које се набављају; 2) да у поступку јавне набавке мале вредности позивају најмање три лица и 3) да ангажовање лица врше у складу са прописима који одређују максималан број запослених.

VII ПРИЛОГ 3 – РАСХОДИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ

1. Број запослених на неодређено и одређено радно време код директних и индиректних корисника буџетских средстава општине Пећинци у 2017. години

Културни центар је Уговором број 10-1/2017 од 28.02.2017. године са Агенцијом за чишћење објеката и услуге „Доца“ Пр Шимановци за набавку услуга одржавања хигијене и чистоће објеката и друге услуге Културног центра „Пећинци“ Пећинци уствари извршио ангажовање три лица (два извршиоца – помоћни радник и један извршилац – организатор музичког програма) са осмочасовним радним временом пет дана у недељи током целе 2017. године (шире објашњено у Прилогу 2 – тачке 3.1.1).

На основу извршене ревизије презентоване документације утврђено је да је Културни центар спровођењем јавне набавке услуга одржавања хигијене и чистоће објеката и других услуга и закључењем два Уговора са Агенцијом за чишћење објеката и услуге „Доца“ Пр Шимановци уствари извршио ангажовање три лица (два извршиоца – помоћни радник и један извршилац – организатор музичког програма) са осмочасовним радним временом пет дана у недељи током целе 2017. године, што није у складу са чланом 2. Одлуке о максималном броју запослених на неодређено време у систему локалне самоуправе општине Пећинци и чланом 10. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору.

Препорука број 4

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да број запослених ускладе са максималним бројем запослених одређеним Одлуком од стране Скупштине општине Пећинци.

2. Плате, додаци и накнаде запослених и социјални доприноси на терет послодавца

1) Културни центар „Пећинци“ - Пећинци. Културни центар на дан 31.12.2017. године имао је једно именовано и четири запослена лица. Назив радног места, опис послова на радним местима, степен стручне спреме одређене врсте занимања, потребна знања и способности, радно искуство и други потребни услови за рад на одређеним радним местима и друга питања везана за систематизацију радних места у Културном центру „Пећинци“ – Пећинци утврђени су Правилником о систематизацији радних места број 247/1 од 06.12.2016. године.

За све запослене сачињени су Уговори о раду у којима је утврђена висина коефицијента за запослене, али није наведен проценат увећања минулог рада од 0,4% који се обрачунавао приликом обрачуна плата. Такође, године стажа нису исказане на обрачунској листи, већ само укупан проценат минулог рада.

Коефицијенти за обрачун и исплату зараде у 2017. години су утврђени у складу са Уредбом о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама. Увидом у обрачун плата Културног центра у узоркованим периодима године, утврђено је да су се утврђени коефицијенти за директора и запослене примењивали приликом обрачуна плата. Међутим, приликом обрачуна плата Културни центар је користио нето основицу која је већа од прописане, односно до децембра 2017. године користио нето основицу од 2.791,59 динара, уместо прописане нето основице за установе културе од 2.512,45 динара, а од децембра 2017. године користио је 3.070,73 динара, уместо прописане нето основице за установе културе од 2.763,70 динара.

Провером прерачуна утврђено је да је у јулу месецу 2017. године једно запослено лице имало више од осам сати прековременог рада, односно за месец јул исплаћено је укупно 34 сата прековременог рада на основу Решења о прековременом раду број 154 од 01.08.2017. године. Такође, уз Решење није достављен налог претпостављеног лица за обављање прековременог рада, захтев запосленог и извештај о прековременом раду.

У евиденцији присутности запослених у узоркованом периоду евидентирани су запослени са слободним данима а да за исте нису издата Решења о коришћењу слободних дана. Такође, у фебруару месецу у евиденцији присутности евидентирано је време одсуствовања са рада на дан празника који је нерадни дан, а исто је исказано и у исплатним листама у делу часова. Међутим, у обрачунском делу не постоји одвојен обрачунат износ за период дана, односно броја часова накнаде зараде за време одсуствовања са рада на дан празника који је нерадни дан.

На основу извршене ревизије обрачуна и исплате плата и додатака, утврђене су следеће неправилности:

- Културни центар је применом веће основице од прописане за све запослене извршио обрачун и исплату плата, доприноса за социјално осигурање и привременог умањења плата у вишем износу од укупно 188.314 динара што није у складу са Закључком Владе РС 05 Број 121-12361/2016 од 23. децембра 2016. године, Закључком Владе РС Број 05: 121-13093/2017 од 28. децембра 2017. године и чланом 56. Закона о буџетском систему;
- Културни центар не утврђује право на слободне дане по основу оствареног прековременог рада, што није у складу са чланом 37а Анекса посебног колективног уговора за државне органе;
- Културни центар једном запосленом лицу је одобрио и извршио обрачун за прековремени рад у трајању дужем од осам часова недељно на основу решења у коме није наведен укупан број остварених прековремених сати, и без налога претпостављеног лица за обављање прековременог рада, захтева запосленог и извештаја о прековременом раду, што није у складу са чланом 53. Закона о раду;
- Културни центар је за радно место Организатор културних активности утврдио услов завршена ВСС или ВШ - Факултет за менаџмент у култури, Факултет музичке уметности, Факултет драмске уметности и Филозофски факултет, а запослени на овом радном месту има завршен Природно-математичком факултет - Одсек за туризмолшке науке, што није у складу са чланом 21. и 23. Правилника о систематизацији радних места и члану 47. Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе;
- Културни центар у платним листама не исказује податке о износу накнада зараде за време одсуствовања са рада на дан празника који је нерадни дан и годишњег одмора, што није у складу са чланом 2. тачка 4. Правилника о садржају обрачуна зараде, односно накнаде зараде.

Препорука број 5

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци: 1) да приликом обрачуна и исплате плата запослених примењују прописане основице; 2) да се обављање прековременог рада врши до осам сати недељно на основу издатог налога, а плаћање врши на основу поднетог захтева и извештаја о прековременом раду; 3) да на исплатним листама исказу све податке коришћене приликом обрачуна плате и 4) да ангажовање запослених врше према условима утврђеним Правилником о систематизацији радних места.

3. Социјална давања запосленима (помоћи и отпремине)

1) Културни центар „Пећинци“ - Пећинци. Културни центар је у 2017. години извршио исплату у износу од 867.000 динара на име новчане накнаде за споразумни престанак радног односа из 2016. године за једно запослено лице. Приликом обрачуна накнаде Културни центар је као основицу користио просечну бруто плату уместо просечне нето плате и на тај начин је више обрачунао и исплатио износ од 215.000 динара.

На основу извршене ревизије узорковане документације утврђено је да је Културни центар погрешном применом бруто плате као основице више исплатио износ од 215.000 динара по основу новчане накнаде за споразумни престанак радног односа, што је супротно члану 21. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору и чланом 56. Закона о буџетском систему.

Препорука број 6

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци да обрачун новчане накнаде за споразумни престанак радног односа врше применом прописане основице.

4. Накнада трошкова за превоз на посао и са посла

1) Културни центар „Пећинци“ - Пећинци. Културни центар је у току 2017. године извршио исплату накнаде за долазак и одлазак са рада за запослене у укупном износу од 296.000 динара. Обрачун накнаде вршен је на основу ценовника месечних карата достављеног од аутобуског превозника „Аутопревоз - Пећинци“ ДОО Шимановци и месечног извештаја о присутности запослених. Културни центар Пећинци није доносио појединачна Решења о утврђивању права на исплату накнаде трошкова превоза за долазак на рад и за одлазак с рада за запослене. Приликом провере обрачуна опорезивог износа утврђено је да у фебруару месецу није коришћен тачан неопорезиви износ који је од 1. фебруара 2017. године за накнаду трошкова превоза у јавном саобраћају износио 3.725 динара. Такође, приликом обрачуна опорезивог износа није се примењиво сразмерни неопорезиви износ у складу са данима проведеним на раду, већ се примењивао цео неопорезиви износ.

На основу извршене ревизије узорковане документације утврђене су следеће неправилности:

- Културни центар приликом обрачуна опорезивог износа накнаде трошкова превоза за долазак на рад и за одлазак с рада за запослене, није примењивао сразмерни део неопорезивог износа у складу са данима проведеним на раду док је у фебруару месецу примењивао погрешан неопорезиви износ, што није у складу са чланом 3. Уредбе о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника, чланом 4. и чланом 18. тачка 1) Закона о порезу на доходак грађана;
- Културни центар није доносио појединачна Решења о утврђивању права на исплату накнаде трошкова превоза за долазак на рад и за одлазак с рада за запослене, што није у складу са чланом 193. Закона о раду.

Препорука број 7

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци: 1) да донесу појединачна Решења о утврђивању права на исплату накнаде трошкова превоза за долазак на рад и за одлазак с рада и 2) да приликом обрачуна опорезивог износа на накнаду трошкова превоза користе исправан неопорезиви износ који ће примењивати сразмерно данима проведеном на раду.

5. Награде запосленима и остали посебни расходи

2) Културни центар „Пећинци“ - Пећинци. Културни центар је у току 2017. године извршио исплату јубиларних награда за четворо запослених лица у укупном износу од 713 хиљада динара. Међутим, у поступку ревизије утврђено је да су за троје запослених донета Решења о остваривању права на јубиларну награду а да су услове за исплату јубиларне награде стекли у 2014., 2015., 2016. и 2017. години. Такође, приликом обрачуна јубиларних награда за сва четири запослена лица, лице које је вршило обрачун награда за Културни центар као основицу користио је бруто просечну зараду по запосленом у Републици Србији уместо нето просечне зараде.

На основу извршене ревизије узорковане документације утврђене су следеће неправилности:

- Културни центар је извршио исплату у укупном износу од 571.000 динара за троје запослених по основу јубиларних награда који су право на јубиларну награду стекли у 2014., 2015., 2016. години, а да правни основ за извршење расхода није у складу са важећим законским и другим прописима, што није у складу са чланом 16. Закона о буџету Републике Србије за 2017. годину и чланом 56. Закона о буџетском систему;
- Културни центар је погрешном применом бруто просечне зараде као основице више исплатио износ од 39.000 динара за једног запосленог по основу јубиларне награде, што није у складу са чланом 30. Посебног колективног уговора за установе културе чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе и чланом 56. Закона о буџетском систему.

Препорука број 8

Препоручујемо одговорним лицима Културног центра „Пећинци“ Пећинци: 1) да право на исплату јубиларне награде утврђују за запослене који су то право стекли у складу са прописима и 2) да приликом обрачуна јубиларних награда користе прописану основицу.

VIII ПРИЛОГ 4 – СЛУЧАЈНИ НАЛАЗИ

1) Културни центар.

На основу извршене ревизије презентованих података утврђено је да Културни центар није евидентирао у пословним књигама обавезе за неисплаћене накнаде председнику и заменику председника Управног одбора на групи конта 238000 – Обавезе по основу посланичких додатака, у износу од 712.008 динара, те су мање исказане обавезе у Билансу стања за наведене износе, што није у складу са чланом 9. став 2. Уредбе о буџетском рачуноводству и чланом 12. Правилника о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем.

Конфирмације

Табела бр. 51. Табеларни приказ потврде стања обавеза

Ред. бр.	Буџетски корисник	Упућено	Одговорено	Књиговодствено стање	Стање по конфирмацијама	Више исказано-разлика	Мање исказано-разлика
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Културни центар	14	8	498.869	682.488	64.455	248.074

Препоручујемо одговорним лицима општине да врше усаглашавање обавеза са повериоцима најмање једном годишње као припрему радњу која претходи попису имовине и обавеза.